

Leeswijzer

De Commissie stelde voor de periode 2024-2029 een aantal prioriteiten vast. De hierna volgende hoofdstukken van deze Staat van de Unie reflecteren op deze prioriteiten van de Commissie en de positie van het kabinet daarop. De hoofdstukindeling is daarmee als volgt:

1. Een nieuw plan voor duurzame welvaart en concurrentievermogen in Europa;
2. Een nieuw tijdperk voor Europese defensie en veiligheid;
3. Mensen ondersteunen, onze samenlevingen versterken en ons sociaal model verbeteren;
4. Onze levenskwaliteit in stand houden: voedselzekerheid, water en natuur;
5. Onze democratie beschermen en onze waarden hooghouden;
6. Europa in de wereld: onze invloed en partnerschappen benutten;
7. Samen resultaten boeken en onze Unie voorbereiden op de toekomst.

Bijlage:

Op 12 februari jl. presenteerde de Commissie haar werkprogramma voor het komende jaar om de EU concurrerender, veiliger en economisch sterker te maken. Een appreciatie van het werkprogramma is te vinden in de bijlage bij deze Staat van de Unie.

- Annex I: Kabinetsappreciatie nieuwe initiatieven in het Commissie Werkprogramma 2025
- Annex II: Kabinetsappreciatie ingetrokken voorstellen¹

¹ Dit betreft alleen de voor Nederland relevante ingetrokken voorstellen van de Commissie, dus niet alle ingetrokken voorstellen.

I. Een nieuw plan voor duurzame welvaart en concurrentievermogen in de EU

Nederland heeft als open export economie baat bij een sterk concurrerend Europa en een open interne markt. Dat levert ons welvaart, banen en economische groei op. Daarom is in een veranderende geopolitieke context een gezonde, concurrerende en weerbare Europese economie nodig om de Nederlandse en Europese belangen te kunnen blijven behartigen en brede welvaart te verzekeren. De Commissie ziet daarbij het versterken van het EU-concurrentievermogen als één van haar topprioriteiten. Het kabinet verwelkomt in dit kader het EU-kompas voor concurrentievermogen en de Clean Industrial Deal dat tijdens het Commissiemandaat richting zal geven aan beleidsvoorstellen ter versterking van een concurrerende Unie.

Makkelijker zaken doen

De Europese interne markt is de basis voor het EU-concurrentievermogen. Om concurrerder te worden is het zaak dat bedrijven makkelijker zaken kunnen doen en kunnen innoveren, wat bijdraagt aan een hogere productiviteit. Daarom zet het kabinet zich in de EU actief in voor een goed werkende interne markt, zonder ongerechtvaardigde belemmeringen en onnodige regeldruk voor ondernemers, (mede)overheden en burgers en met betere en meer uniforme toepassing van interne markt-, staatssteun-, aanbestedings- en mededingingsregels. Onnodige regeldruk voor burgers en bedrijven gaan we daarom tegen.

Clean Industrial Deal

De door de Commissie gepresenteerde *Clean Industrial Deal* biedt een gezamenlijk kader om de Europese industrie te verduurzamen en haar concurrentievermogen te verbeteren. Het kabinet verwelkomt een gezamenlijk plan op EU-niveau, vanwege het grensoverschrijdende karakter van waardeketens en omdat dit bij kan dragen aan het oplossen van knelpunten in de uitvoering van de transitie. Voor het kabinet is het van belang dat de focus ligt op strategische markten die bijdragen aan toekomstige economische groei en/of aan weerbaarheid, in samenhang met klimaat- en milieudoelstellingen.

Circulaire en weerbare economie

Het concurrentievermogen en de weerbaarheid van de EU gaan hand in hand met de duurzame transitie richting klimaatneutraliteit, grondstoffenonafhankelijkheid, circulariteit en nulverontreiniging. Daarbij zet het kabinet in op verduurzaming in brede zin, waarbij een schone industrie niet alleen gedecarboniseerd is, maar ook circulair en in lijn met de nulverontreinigingsambitie van de EU. Toegang tot betaalbare en schone energie en kritieke grondstoffen en producten is cruciaal voor een weerbare en welvarende economie. De Commissie zet onder andere in op de effectieve aanpak van onze strategische afhankelijkheden, zoals voor grondstoffen en groene- en digitale technologie. Het kabinet hecht aan de aandacht die er op Europees niveau is voor de leveringszekerheid van kritieke producten. Zo is het doel van het kabinet dat de EU maximaal onafhankelijk is van landen buiten Europa voor kritieke geneesmiddelen en medische producten. Daarnaast merkt het kabinet op dat een concurrerende EU bijdraagt aan houdbaarheid van onze zorg, en dat een weerbaar zorgsysteem ons in staat stelt om concurrerend te kunnen zijn.

Digitalisering

Om het concurrentievermogen en de digitale open strategische autonomie van de Unie te bevorderen, pleit de Commissie voor het verwezenlijken van de digitale transformatie van de EU. Het kabinet verwelkomt de aandacht voor digitalisering, waaronder aankondigingen om het potentieel van kunstmatige intelligentie als EU beter te benutten. Het kabinet pleit voor een EU-technologiestrategie, naar analogie van de Nationale Technologiestrategie.² Aan de hand van een samenhangend Europees beleidskader met beleidsdoelstellingen, regelgeving en financiële instrumenten kan gericht geïnvesteerd worden in een beperkte set prioritaire sleuteltechnologieën. Deze prioriteiten moeten gekozen worden op basis van de impact op economische veiligheid en de bijdrage aan Europese economische groei, digitale open strategische autonomie, privacy(inclusief opt-out mogelijkheden voor medische gegevensuitwisseling), de (her)positionering van de EU en het oplossen van maatschappelijke uitdagingen.

Onderzoek en innovatie

De Commissie ruimt een centrale plaats in voor onderzoek en innovatie, met aandacht voor talent en vaardigheden. Het Europese Kaderprogramma voor onderzoek en innovatie is hier een van de belangrijkste programma's voor. Het kabinet vindt dat samenwerking binnen de gehele kennis- en

² Bijlage bij Kamerstuk 33 009 nr. 140

innovatieketen nodig is. Excellentie en impact behoren de uitgangspunten te blijven voor de financiering van zowel grensverleggend fundamenteel wetenschappelijk onderzoek als toegepast onderzoek. Daarbij is afstemming tussen nationale en Europese prioriteiten van belang om strategische stappen te zetten. Tenslotte is in het regeerprogramma opgenomen dat Nederland 3% van het bbp uitgeeft aan publieke en private investeringen in onderzoek en ontwikkeling.

II. Een nieuw tijdperk voor Europese defensie en veiligheid

De toenemende geopolitieke spanningen en Russische dreiging onderstrepen de noodzaak dat lidstaten zichzelf beter kunnen beschermen. Dit vraagt om urgente actie van Europa ten aanzien van de defensiesamenwerking. Het kabinet benadrukt dat de EU een belangrijke rol heeft in het versterken van de verdedigings- en afschrikingscapaciteit van lidstaten en de NAVO, voornamelijk door actief defensie-industriebeleid en het versterken van maatschappelijke weerbaarheid. Samenwerking met partners is hierbij belangrijk – vooral met de VS en het VK –, evenals het stimuleren van de Oekraïense defensie-industrie. Dit hoeft niet altijd als EU-27 te geschieden, maar kan zo nodig in wisselende constellaties. Nederland blijft Oekraïne politiek, militair, financieel en moreel actief en onverminderd steunen in tijd van oorlog, herstel en wederopbouw, zolang als dat nodig is. Het is daarom van groot belang dat de EU pal achter Oekraïne blijft staan. Door overlappende doelstellingen – maar verschillende competenties – is onderlinge samenwerking en focus op synergie tussen de NAVO en EU cruciaal bij alle veiligheids- en defensithema's.

Een Europese defensie-unie

De Commissie heeft ambitieuze plannen op het gebied van veiligheid en defensie onder de noemer: Europese defensie-unie. Het doel ervan is lidstaten te helpen hun nationale krijgsmachten te versterken, Europese defensie-industrie te versterken en samenwerking tussen lidstaten aan te jagen. Zo kunnen we het hoofd bieden aan gemeenschappelijke dreigingen. Samenwerking met partners als de VS, het VK en Noorwegen is cruciaal om te komen tot een daadkrachtige en coherente aanpak. De Commissie zet diens plannen uiteen in het onlangs gepubliceerde Witboek over de toekomst van Europese Defensie. Ook het Europees Defensie Industrie Programma (EDIP) zal een belangrijke bijdrage leveren aan de versterking van de Europese defensie-industrie.

De NAVO blijft de hoeksteen van onze collectieve verdediging. Het kabinet ziet een belangrijke rol voor de EU in de opbouw van de capaciteiten van lidstaten –vooral door actief defensie-industriebeleid– waarbij samenwerking met partners, inclusief Oekraïne, belangrijk is. Belangrijk hierbij is dat het kabinet zich er voor in wil spannen dat ook de Nederlandse defensie sector hier een actieve rol bij speelt. Het kabinet zal op korte termijn een appreciatie van het Witboek naar uw Kamer sturen alsmede een BNC-fiche ten aanzien van het SAFE-instrument, waarmee leningen kunnen worden verstrekt aan lidstaten ten behoeve van defensie. Ten slotte acht het kabinet het van belang dat de EU ernaar streeft dat bestaande en toekomstige EU-wetgeving de gereedstelling en inzet van de strijdkrachten van de lidstaten mogelijk maakt.

Weerbaarheid en interne veiligheid

De Commissie heeft ambitieuze plannen op het gebied van weerbaarheid en interne veiligheid en zal de komende maanden uitkomen met een *Internal Security Strategy* en een *Preparedness Union Strategy*. Het kabinet erkent de (toenemende) dreiging van gewelddadig extremisme, terrorisme, hybride dreigingen, cyber- en ondermijnende criminaliteit, naast grensoverschrijdende gezondheidsdreigingen en klimaatdreigingen. Dit vraagt een meer alomvattende aanpak van veiligheid, maatschappelijke weerbaarheid en crisisbeheersing als integraal onderdeel van elk EU-beleidsterrein. Civiel-militaire samenwerking is daarbij van groot belang. Brede sociale, maatschappelijke weerbaarheid is een voorwaarde voor veiligheid in brede zin. EU-initiatieven moeten zich correct verhouden tot de nationale bevoegdheden, de bestaande verdragskaders en de daarbij behorende competentieverdeling tussen de verschillende onderdelen van de EU, als ook de eigen verantwoordelijkheid van de burger, het maatschappelijk middenveld en het bedrijfsleven. – Paraatheid voor gezondheidsdreigingen en weerbaarheid van de zorg wordt door het kabinet eveneens opgepakt. Daarnaast onderstreept het kabinet het belang van steun aan kwetsbare nabuurschapslanden, zoals Moldavië en Armenië.

Migratie en gemeenschappelijk grensbeheer

Het kabinet zet zich in Europees verband stevig in op een strikt asielbeleid dat wordt nageleefd, het versterken van buitengrenzen en brede Europese partnerschappen met derde landen om irreguliere migratie te beperken, en terugkeer te bevorderen, met inachtneming van internationaal en Europees recht. Ook wordt opvang van vluchtelingen in de regio nagestreefd. Innovatieve oplossingen maken onderdeel uit van deze inzet. Ook zet het kabinet zich in voor de implementatie van het Asiel en

Migratiepact en het verbeteren van terugkeer, o.a. door een ambitieuze inzet op de herziening van Europese terugkeerpactgeving, en innovatieve partnerschappen, waaronder terugkeerhubs, met derde landen. Dit moet concrete resultaten opleveren.

III. Mensen ondersteunen, onze samenlevingen versterken en ons sociaal model verbeteren

Een goed werkende en eerlijke interne markt voor personen, goederen, kapitaal en diensten is het belangrijkste middel van de EU om brede welvaart en banen te creëren. Ook Nederland heeft hier veel bij te winnen. Het is bovendien essentieel voor het concurrentievermogen van Nederland en de EU als geheel. Voor behoud en versterking van het draagvlak voor de interne markt is het belangrijk dat iedereen de vruchten ervan kan plukken en niemand achterblijft. Het kabinet heeft daarom als doel gesteld de bestaanszekerheid van mensen te vergroten. Het versterken van de interne markt en het concurrentievermogen van de Unie moet bijdragen aan een eerlijke samenleving. Concurrentie moet daarbij vooral plaatsvinden op basis van kwaliteit en innovatie en niet op basis van arbeidsvoorwaarden- en omstandigheden.

Eerlijke arbeidsmobiliteit en sociale zekerheidscoördinatie

Het kabinet zet zich in om eerlijke arbeidsmobiliteit binnen de Unie te bevorderen. Het kabinet roept daartoe, gesteund door een groep andere lidstaten, de Commissie op om het juridisch kader voor de detachering van derdelanders te verduidelijken.³ Daarbij is het kabinet van mening dat de verduidelijking van het juridisch kader hand in hand moet gaan met goede registratie van arbeidsmigranten met oog voor administratieve lasten en met een intensivering van grensoverschrijdende handhaving, onder meer door versterking van de Europese Arbeidsautoriteit. Vanwege het vrij verkeer van werknemers en diensten in de Unie is coördinatie tussen socialezekerheidsstelsels essentieel voor een goed functionerende interne markt. Het heeft een grote impact op het dagelijks leven van veel mensen.⁴ Nederland pleit daarom voor een modernisering van deze coördinatieregels.

De Europese pijler voor sociale rechten is het kompas bij de aanpak van gemeenschappelijke uitdagingen op het terrein van sociaal beleid en werkgelegenheid⁵ in Europese beleidsvorming. Het kabinet zal nieuwe voorstellen op het sociale- en werkgelegenheidsdomein die voortvloeien uit de pijler beoordelen op de toegevoegde waarde aan opwaartse sociaaleconomische convergentie en/of een gelijk speelveld tussen lidstaten, bedrijven en werkenden.⁶

Unie van Vaardigheden,

Het kabinet verwelkomt het feit dat de Commissie in de voorgestelde Unie van Vaardigheden aansluit bij de analyse in het Draghi-rapport en het Concurrentievermogen Kompas in hun betoog dat talent, vaardigheden en competenties essentieel zijn voor het concurrentievermogen van Europa. Lidstaten staan op dit gebied voor gedeelde uitdagingen. Denk aan tekorten op de arbeidsmarkt, het realiseren van de ambities in relatie tot de grote transitie en het voorzien in hoogwaardig en inclusief onderwijs. Het kabinet is daarom positief over een faciliterende rol voor de Commissie en initiatieven die bijdragen aan een sterkere 'skills-infrastructuur' die bovendien bijdraagt aan het tegengaan van arbeidsmarkttekorten, onder andere in maatschappelijke cruciale sectoren..

In de gehele Unie moet ook worden gewerkt aan het herkennen van vaardigheden en een versterkte leer- en ontwikkelcultuur met meer aandacht voor informeel leren (bijv. digitale vaardigheden ontwikkelen via vrijetijdsbesteding) naast non-formeel (bijv. een bedrijfsopleiding) leren. Dit draagt bij aan een goed werkende, toekomstbestendige arbeidsmarkt waarin het vanzelfsprekend is dat mensen zich een leven lang blijven ontwikkelen. Voor het kabinet is het van belang dat de in 2021 gestarte samenwerking tussen lidstaten gericht op de Europese onderwijsruimte wordt voortgezet, aangepast op basis van de evaluatie dit jaar.

Het kabinet verwelkomt de erkenning van de Commissie van de bijdrage van cultuur, erfgoed en sport aan de Europese samenleving. Het is terecht dat ze het economisch belang van de culturele, audiovisuele en creatieve industrieën benadrukt.

³ Kamerstukken II, 2024/25, 29861, nr. 158.

⁴ Kamerstukken II, 2024/25, 29861, nr. 158.

⁵ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13129-2017-INIT/nl/pdf>

⁶ Kamerstukken II, 2023/24, 21501-31, nr. 732.

Consumentenbescherming

De Commissie geeft aan in te zetten op een actieplan voor consumenten in de interne markt. Het kabinet onderschrijft het belang van consumentenbescherming en heeft de afgelopen jaren hard gewerkt aan de implementatie van nieuwe regels die bijdragen aan een interne markt met, wereldwijd gezien, zeer goede consumentenbescherming. Bij de beoordeling van het actieplan zal het kabinet ook rekening houden met de inspanningen om regeldruk te verminderen.

IV. Onze levenskwaliteit in stand houden: voedselzekerheid, water en natuur

Efficiënte en innovatieve voedselproductie draagt bij aan voedselzekerheid en kan bovendien een positief effect hebben op het behoud en herstel van biodiversiteit, natuur en een gezonde bodem. Door te investeren in waterbeheer en klimaatadaptatie kan de impact van extreme weersomstandigheden, zoals droogte en overstromingen, worden beperkt en daarmee de biodiversiteit en natuur worden versterkt. Ook een strategische Europese handelspolitiek is van belang om voedselzekerheid en internationale handel op het terrein van de landbouw op de lange termijn te borgen. Deze draagt bij aan een gelijk speelveld en het verminderen van risicovolle strategische afhankelijkheden. Diverse, stabiele handelsstromen en verbindende handelsafspraken zijn van wezenlijk belang voor onze voedselzekerheid, voor onze landbouw en de gehele economie.

De Commissie zet in op versterking van het concurrentievermogen, de weerbaarheid en de toekomstbestendigheid van de landbouwsector en de bredere voedselketen. Zoals ook naar voren komt in het Regeerprogramma zijn mest, pulsvisserij en de herijking van de Natura 2000-gebieden de specifieke dossiers waarop het kabinet in de EU met voorrang inzet. Ook de inzet in de EU om Nederland zo snel mogelijk van het stikstofsloot af te krijgen, is een topprioriteit.

Toekomstbestendigheid landbouwsector

Agrariërs moeten voldoende inkomen hebben en niet ten onder gaan aan administratieve lasten en regeldruk. Hiertoe heeft de Commissie op 19 februari jl. haar visie op Landbouw en Voedsel gepresenteerd.⁷ In deze visie zet de Commissie onder andere in op voedselzekerheid, innovatie, een financieel aantrekkelijke agrifood-sector, administratieve lastenverlaging en beloning van ecosysteemdiensten. Ter bescherming van het milieu en de biodiversiteit wil de Commissie de bestaande wet- en regelgeving op deze terreinen handhaven.

Op het gebied van visserij legt de Commissie nadruk op voedselsoevereiniteit en bescherming van de visserij in kustgemeenschappen. Ook werkt zij aan herziening van het gemeenschappelijk visserijbeleid, een brede innovatie- en investeringsagenda en aan verlaging van de administratieve lasten voor de sector. Daarnaast zet dit kabinet zich in voor een aanlandplicht die werkbaar is, voor zowel de sector als de toezichthouder. De Commissie is voornemens om, samen met de agrarische sector, tot een gezamenlijk benchmarkingsysteem te komen en verwelkomt de ontwikkeling van uniforme meet- en rekeneenheden binnen de sector. Het kabinet zet stevig in op de toekomstbestendigheid van de sector en een eerlijke concurrentie en verdienvermogen voor boeren, tuinders en vissers. Een benchmarkingsysteem met uniforme meet- en rekeneenheden kan een belangrijke bijdrage daaraan leveren door de voorgestelde ketenaanpak, het geven van betere toegang tot kennis en innovatie aan boeren en het beter belonen van boeren voor de diensten die ze leveren voor natuur en milieu. Zo helpt het om de landbouwsector aantrekkelijk te houden voor de volgende generatie boeren. Nederland streeft er tevens naar dit benchmarkingsysteem hand in hand te laten gaan met de overgang van middelsturing naar meer doelsturing.

Bevorderen van klimaatadaptatie, -paraatheid en -solidariteit

De Commissie zet in op verbetering van de weerbaarheid en respons bij klimaat- en natuurrampen. Dit doet de Commissie onder andere door het ontwikkelen van een strategie voor waterweerbaarheid en versterking van klimaatadaptatie, waarbij ze rekening houdt met de verschillen in problematiek in de gehele EU. Het kabinet deelt de zorgen van de Commissie over toenemende risico's door klimaatverandering en ziet de noodzaak om klimaatadaptatie te versterken. Het wacht nadere uitwerking van de plannen af.

Klimaatadaptatie vergt veelal regionaal, nationaal of lokaal maatwerk, maar ook grens overstijgende afstemming. Een ambitieuze inzet op klimaatmitigatie blijft daarnaast noodzakelijk om de gevolgen van klimaatverandering te kunnen beperken. Nederland heeft als waterland bij uitstek de expertise en ervaring om binnen de EU een belangrijke rol te spelen bij de uitwerking van plannen om de

⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52025DC0075> U wordt geïnformeerd over de kabinetsappreciatie via het BNC-fiche.

waterweerbaarheid te versterken. Tegelijkertijd krijgt Nederland steeds meer te maken met droogteproblematiek waar Zuid-Europa al langer mee te maken heeft. Daarom moet er breed gekeken worden naar de waterhuishouding van lidstaten: zowel naar overtollig water en waterschaarste als naar waterkwaliteit. Verschillen tussen landen moeten hierin worden meegewogen.

Oceaanpact

De Commissie werkt verder aan een oceaanpact. Het kabinet kan dit pact verwelkomen als goede aanvulling op de bestaande nauwe samenwerking rond de Noordzee. Het kabinet zet in op uitvoerbare regelgeving voor de gezonde zee in het kader van de aanpassing van de Europese Kaderrichtlijn Mariene Strategie. Versterking van de blauwe economie kan concrete resultaten opleveren voor beter en efficiënter ruimtegebruik op zee.

V. Onze democratie beschermen en onze waarden hooghouden

De democratie in Nederland en Europa staat onder druk. Ze wordt van binnen- en van buitenaf bedreigd. Het kabinet maakt zich zorgen om deze ontwikkelingen en zet zich in om onze waarden, gelijke rechten en open maatschappij te verdedigen, zowel op nationaal als op Europees niveau. Het kabinet deelt de overtuiging van de Commissie dat een weerbare en sterke maatschappij hiervoor een voorwaarde is. Tegelijkertijd is rechtszekerheid een voorwaarde voor een goed functionerende interne markt. Het kabinet blijft zich hier daarom hard voor maken.

Vrijheid van meningsuiting, transparantie en desinformatie

Het vrije debat is de hoeksteen van een sterke en gezonde democratie. Geïnformeerde, kritische en betrokken burgers en vrije, onafhankelijke media zijn daarbij onmisbaar. Het kabinet deelt de visie van de Commissie dat maatschappelijke organisaties bijdragen aan het pluriforme debat dat past bij onze representatieve democratie. Een transparante EU vergroot daarnaast de democratische legitimiteit en betrokkenheid van burgers. Het kabinet blijft zich daarom proactief inzetten voor transparante EU-besluitvorming. Verder pleit het kabinet voor een gezamenlijke aanpak om onafhankelijke media en journalisten te beschermen en strategische rechtszaken tegen publieke participatie tegen te gaan (zogenaamde SLAPP-rechtszaken, oftewel *Strategic Lawsuits Against Public Participation*). Het kabinet steunt burgerparticipatie op Europees niveau.

Ook hecht het kabinet grote waarde aan een weerbare maatschappij op het gebied van desinformatie en digitale inmenging. Dit vereist Europese samenwerking met aandacht voor nationale verschillen in de aanpak. Het kabinet roept de Europese Commissie op bestaande instrumenten zoals de *European Media Freedom Act* en de *Digital Services Act* te handhaven en andere relevante digitale wetgeving effectief te implementeren. Ook roept het kabinet op tot meer Europese samenwerking om ongewenste inmenging van buiten de Unie tegen te gaan, bijvoorbeeld via het aangekondigde *European Democracy Shield*.

Rechtsstaat

Respect voor de rechtsstaat en eerbied voor de menselijke waardigheid, vrijheid, democratie, gelijkheid, de rechtsstaat en eerbiediging van de mensenrechten, waaronder de rechten van personen die tot minderheden behoren, door lidstaten is essentieel voor een goed functionerende EU en voor het wederzijdse vertrouwen tussen de lidstaten. Het is van belang dat grondrechten en de andere fundamentele waarden beschermd worden en dat burgers en bedrijven rechtszekerheid, rechtsbescherming en toegang tot recht en tot de rechter genieten. Burgers moeten kunnen vertrouwen op de rechtsstaat in hun land en binnen de Unie. Daarom vindt het kabinet het van belang dat het beschikbare EU-rechtsstaatinstrumentarium zo volledig mogelijk wordt ingezet voor eerbiediging van de rechtsstaat en de andere fundamentele waarden in EU-lidstaten, waarbij een belangrijke rol is weggelegd voor de Commissie als hoedster van de Verdragen. Bij terugval van lidstaten op deze terreinen is het van belang dat de Commissie snel en effectief optreedt en gebruik maakt van al het beschikbare EU-rechtsstaatinstrumentarium.

Een sterke rechtsstaat en effectieve handhaving van EU-wetgeving zijn ook essentieel om gelijke concurrentievoorwaarden en de goede werking van de interne markt te garanderen. Daarom verwelkomt het kabinet de toevoeging van een interne marktdimensie aan het jaarlijkse rechtsstaattrapport van de Commissie. Verder blijft het kabinet nadenken over manieren om het huidige EU-rechtsstaatinstrumentarium te versterken en de toepassing ervan te vereenvoudigen. Het is gebleken dat de inzet van het financieel instrumentarium daadwerkelijk aanzet tot actie. Om die reden is het voor het kabinet van groot belang dat ook de toekomstige EU-begroting een

koppeling tussen de ontvangst van EU-middelen en sterke waarborgen voor de rechtsstaat en fundamentele waarden bevat.

Emancipatie van vrouwen en lhbtq+ personen

Het kabinet maakt zich zorgen over de inperking van de rechten van vrouwen en lhbtq+ personen, en waardeert de Europese inzet voor gendergelijkheid en gelijke behandeling. Nederland was onder het vorige kabinet medeondertekenaar van de initiatiefbrief over de prioriteiten in het emancipatiebeleid die namens zeventien lidstaten naar de Voorzitter van de Europese Commissie en oud-Eurocommissaris voor Gelijkheid is verstuurd⁸. Elke Nederlander moet op elk moment elders in de Unie kunnen wonen en leven zoals en met wie hij wil. Verslechtering van deze fundamentele waarden raakt ook Nederland.

VI. Europa in de wereld: onze invloed en partnerschappen benutten

De internationale verhoudingen zijn ingrijpend veranderd. Naast de Russische agressieoorlog tegen Oekraïne en de situatie in het Midden-Oosten, waaronder de oorlog in Gaza, leidt de opkomst van nieuwe grootmachten tot geopolitieke competitie, spanningen en conflicten. Dit vraagt om een assertieve, realistische en waar nodig meer transactionele rol van de EU in de wereld.

EU's Nabuurschapsregio

De Commissie wil strategische en sterke relaties met landen in de nabijheid van de EU. In de benadering van de nabuurschapslanden wil het kabinet bilateraal én Europees opereren. Eensgezind optreden is daarbij essentieel om onze geopolitieke slagkracht te versterken. Het kabinet juicht de door de Commissie voorgestelde brede partnerschappen met landen in de MENA-regio toe. Dit om tegemoet te komen aan onze nationale belangen, onder meer op het vlak van irreguliere migratie en terugkeer en die van de samenwerkingspartners. Het kabinet vindt het daarbij van belang dat de EU zich blijft inzetten voor haar fundamentele waarden en handelt binnen de kaders van het internationaal en Europees recht. Het kabinet steunt ook de ontwikkeling van een EU-strategie voor het Midden-Oosten, gericht op stabiliteit en een duurzame tweestatenoplossing.

EU-Uitbreiding

De Commissie ziet uitbreiding als een geopolitieke noodzaak. Het kabinet staat zeer kritisch tegenover EU-uitbreiding en houdt streng vast aan de toetredingscriteria. Er worden geen concessies gedaan aan de eisen voor lidmaatschap, zoals vastgelegd in de Kopenhagen-criteria. Kandidaat-lidstaten doorlopen het proces op merites. Hervormingen op het gebied van goed bestuur, transparantie en de rechtsstaat zijn essentieel, net als adequate implementatie van het EU-acquis. Dit is mede van belang om de integriteit van de interne markt van de EU te borgen bij verdere uitbreiding. Het kabinet ondersteunt deze hervormingen, waar mogelijk bilateraal en in EU-verband, zoals via het Oekraïneplan en de groeiplannen voor Moldavië en de Westelijke Balkan. Het kabinet erkent het EU-perspectief van kandidaat-lidstaten als drijfveer voor hervormingen. Dit kan bijdragen aan vrede, veiligheid, stabiliteit en welvaart in Europa. Het kabinet heeft daarbij bovendien oog voor de context, waaronder de Russische oorlog tegen Oekraïne.

Trans-Atlantische relatie en de relatie met het Verenigd Koninkrijk

De trans-Atlantische relatie blijft een cruciale pijler van het Europese buitenlandbeleid. De EU zal zich proactief, pragmatisch en eendrachtig moeten opstellen in haar samenwerking met de Verenigde Staten. Tegelijkertijd dient vanuit EU-eenheid robuust, proportioneel en de-escalierend te worden opgetreden wanneer de eigen (handels-)belangen in het geding zijn. Het kabinet spant zich ervoor in om als EU eensgezind op te treden. Dit is ook in de vormgeving van de relatie tussen de EU en het Verenigd Koninkrijk van belang. Het kabinet staat open voor het verdiepen van de EU-VK relatie waar dit voor Nederland van toegevoegde waarde is, zoals op het gebied van buitenland-, defensie- en veiligheidsbeleid en zet zich in voor stabiele langetermijnafspraken op energie en visserij.

Een nieuw economisch buitenlandsbeleid en samenwerking met Afrika, Azië en Latijns Amerika

De geopolitieke situatie in de wereld stelt de EU voor toenemende problemen op handelsgebied. Vrije handel is geen vanzelfsprekendheid meer en landen zetten economische afhankelijkheden in voor politiek gewin. Daarom stelt de Commissie een nieuw economisch buitenlands beleid voor, gestoeld op drie pilaren: economische veiligheid, handel en investeringen in partnerschappen, zoals via de *Global Gateway*.

⁸ Kamerstuk 2023/2024, 30 420, nr. 3956.

Binnen de handelspilaar steunt het kabinet een ambitieuze en actieve EU-handelsagenda en zet daarbij in op versterking van ons verdienvermogen, bestrijding van oneerlijke concurrentie, verbetering van het mondiale gelijke speelveld en vergroting van onze economische weerbaarheid. Nieuwe EU-handelsakkoorden kunnen hieraan bijdragen, waarbij elk akkoord op zijn merites zal worden beoordeeld. Deze akkoorden vergroten toegang tot nieuwe markten voor Nederlandse en Europese bedrijven en zorgen voor diversificatie van aanvoerketens en leveranciers. Het kabinet zet daarnaast in op een effectieve toepassing van daarvoor geëigende handelsdefensieve instrumenten, om oneerlijke concurrentie tegen te gaan. Dit draagt ook bij aan de versterking van de strategische onafhankelijkheid van Nederland en Europa.

De EU intensificeert haar samenwerking met Azië. Het kabinet verwelkomt stappen daartoe, zoals de ontwikkeling van een nieuwe strategische agenda voor de samenwerking met India. De EU blijft tevens investeren in gelijkwaardige relaties met Afrika, in duurzame economische samenwerking en infrastructuurontwikkeling. Ook zal de EU de samenwerking verdiepen met Latijns-Amerika en het Caribisch gebied, de regio waar ook de Caribische delen van het Koninkrijk liggen. Het kabinet verwelkomt deze inzet, onder meer via de *Global Gateway*-strategie en het instrument voor Nabuurschap en Internationale Samenwerking (NDICI). Door partnerschappen op het gebied van onder meer energietransitie en (digitale) connectiviteit kunnen de banden duurzaam worden versterkt. De Caribische delen van het Koninkrijk kunnen binnen deze partnerschappen van toegevoegde waarde zijn.

VII. Samen resultaten boeken en onze Unie voorbereiden op de toekomst

De EU staat zowel op de korte als op de lange termijn voor een groot aantal uitdagingen. Het adresseren van deze uitdagingen is niet mogelijk zonder een moderne en toekomstbestendige Europese begroting. Voor de welvaart en veiligheid van Nederland is de EU van belang, zeker in het huidige tijdsgewricht. Modernisering van de Europese begroting draagt hieraan bij.

Een nieuwe Europese begroting en financiering

Op 11 februari 2025 heeft de Commissie een mededeling gepubliceerd waarin het proces richting het volgend Meerjarig Financieel Kader (MFK) vanaf 2028 wordt geschetst. De Commissie constateert in de mededeling dat scherpe keuzes nodig zijn om de vele uitdagingen het hoofd te bieden. Het kabinet deelt het beeld dat scherpe keuzes nodig zijn en dat de Europese begroting zich primair moet richten op beleidsterreinen met de meeste EU-toegevoegde waarde. Tevens dient de Europese begroting effectiever ingericht te worden door middel van versimpeling en meer flexibiliteit. Het kabinet zet in op de verankering van de belangrijkste Europese prioriteiten voor Nederland in het volgend MFK.

Zoals nader uitgewerkt in de Kamerbrief met de Nederlandse MFK- inzet op hoofdlijnen zet het kabinet in op een verantwoorde omvang van het volgend MFK, leidend tot een Nederlandse afdracht die in lijn is met de besparingsopgave uit het Hoofdlijnenakkoord. Voor het realiseren van de Europese beleidsprioriteiten zal daarom ook nadrukkelijk moeten worden gekeken naar het herprioriteren binnen de Europese begroting. Inhoudelijk betekent dit dat de nieuwe begroting modern en toekomstgericht moet zijn, met meer aandacht voor beleidsterreinen met de meeste EU toegevoegde waarde, zoals concurrentievermogen, migratie, veiligheid en defensie. Dit hangt samen met de afweging welke uitdagingen een gezamenlijke EU-aanpak vergen en welke beter op nationaal, regionaal of lokaal niveau kunnen worden aangepakt.

Daarnaast acht het kabinet het van belang om privaat kapitaal te mobiliseren, door met name het verdiepen en integreren van de kapitaalmarktunie, mede gelet op de huidige geopolitieke ontwikkelingen en (investerings-)opgaven omtrent concurrentievermogen en verduurzaming.⁹ Tevens leidt het tot betere toegang tot financiering voor ondernemers en kunnen spaarders en beleggers makkelijker hun vermogen laten groeien.

Tevens kan met bijdragen uit de EU-begroting een hefboom worden gecreëerd om meer publieke en private financiering te verwerven, zoals reeds gebeurt onder InvestEU en via de Europese Investeringsbank (EIB). Dergelijke financiële constructies kunnen het effect en de efficiëntie van de inzet van publieke middelen vergroten. De lidstaten hebben nu de mogelijkheid om het MFK daadwerkelijk te moderniseren en de architectuur van de EU-begroting zo in te richten dat huidige en toekomstige uitdagingen het hoofd kunnen worden geboden. Zo kan de EU concrete resultaten

⁹ Kamerstuk 2023/2024, 21 501-07, nr. 2099

blijven boeken voor haar burgers en bedrijven. Nederland zal een constructieve bijdrage leveren aan dit debat.

Een EU hervormingsagenda voor Europa

De EU wordt versterkt door op merites gebaseerde EU-uitbreiding, meent de Commissie, maar daarvoor is het wel belangrijk dat de Unie zich gedegen voorbereidt op toekomstige uitbreiding. Daarom zal de Commissie een mededeling uitbrengen met beleidsevaluaties die de gevolgen van uitbreiding op alle EU-beleidsterreinen in kaart brengt. Het kabinet vindt het belangrijk dat de gevolgen van uitbreiding voor de Unie in kaart worden gebracht op het gebied van waarden, beleid, begroting en bestuur. Op basis van deze analyse dienen lidstaten het voortouw te nemen en te beoordelen of hervormingen wenselijk of nodig zijn. Het kabinet neemt daarbij als uitgangspunt dat het absorberen van nieuwe lidstaten niet ten koste moet gaan van het handelingsvermogen van de EU. Het is belangrijk dat instellingen op nationaal- en EU-niveau goed blijven functioneren. Juist in het huidige geopolitieke tijdsgewricht hebben we een Unie nodig die effectief kan handelen. In de discussie over de Toekomst van Europa hecht het kabinet verder sterk waarde aan behoud van de integriteit en interne veiligheid van de interne markt, bescherming van EU-waarden en de rechtsstaat en versterking van samenwerking op het gebied van veiligheid, weerbaarheid- en defensie.

Samenwerking met het Europees Parlement

De Commissie benadrukt de samenwerking met het Europees Parlement te willen verstevigen, onder meer door grotere aanwezigheid van Commissarissen in het parlementen door een herziening van het kaderakkoord. Het kabinet zet in de Raad in op een goede en constructieve samenwerking met het Europees Parlement, binnen de kaders van de institutionele balans zoals neergelegd in de EU-verdragen.